

ZOEKTOCHT IN KATOREN

De boeken van Jan Terlouw bij Lemniscaat

- 1971 Koning van Katoren
Gouden Griffel 1972
Eremedaille Padua 1973
Oostenrijkse Jeugdboekenprijs 1973
- 1972 Oorlogswinter
Gouden Griffel 1973
Honor List Hans Christian Andersen
Jury in Rio de Janeiro 1974
- 1973 Briefgeheim
- 1976 Oosterschelde windkracht 10
- 1977 Pjotr
- 1981 Oom Willibrord
- 1983 De Kloof
- 1986 Gevangenis met een open deur
- 1989 De Kunstrijder
Bekroond met de prijs van de
Nederlandse Kinderjury 1990
- 1993 De uitdaging en andere verhalen
- 1998 Eigen rechter
Genomineerd door de Jonge Jury 2000
- 2007 Zoektocht in Katoren

Jan Terlouw
Zoektocht in Katoren

Lemniscaat Rotterdam

Tweede druk, 2007

Omslagillustratie: Martijn van der Linden

Nederlandse rechten Lemniscaat b.v. Rotterdam 2007

ISBN 978 90 5637 913 1

© 2007 Jan Terlouw

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, geluidsband of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Druk: Drukkerij Haasbeek b.v., Alphen aan den Rijn

Bindwerk: Boekbinderij De Ruiter, Zwolle

Dit boek is gedrukt op milieuvriendelijk, chloorvrij gebleekt en verouderingsbestendig papier en geproduceerd in de Benelux waardoor onnodig milieuverontreinigend transport is vermeden.

INHOUD

1	Adelheid	7
2	Een eind en een begin	16
3	Het Mindermeer	27
4	Eilandbewoners	46
5	Regelrecht	57
6	Valérie	68
7	Meienzorg	80
8	Kwalijk ruikende hotels	93
9	Loonstad	105
10	Anna	117
11	Cnocke en Spalk	129
12	Een explosie	143
13	De rechter-inspecteur	155
14	De gevangenis	159
15	Machteloos	174
16	De koning	185
17	De rechtspraak	196
18	De straf	209

1 ADELHEID

In het land Katoren, in een halverhoogte tegen een berg geplakt boerderijtje, woonde Koss. In een halfuur kon hij naar het dal hollen, over de terugweg deed zelfs een getrainde loper als hij anderhalf uur.

Zijn huis bestond uit twee kamers, een keukentje, en een stal voor zijn geiten, waarvan hij er op dit moment vierentwintig had. Een vader had hij nooit gekend. Die was overleden nog voor hij was geboren. Moeder woonde nu beneden in het stadje – een treurige geschiedenis. Ongeveer een jaar geleden waren haar gedachten in de war geraakt, ze herinnerde zich steeds minder. Koss was naar een dokter gegaan. Die was komen kijken. Hij had haar onderzocht en had mismoedig zijn hoofd geschud. Samen met Koss had hij haar daarna naar een tehuis gebracht dat aan de rivier lag en *Uitzicht* heette. Koss zocht haar eenmaal per week op, maar langzamerhand had dat weinig zin meer. Zijn moeder, nog helemaal niet oud, borduurde iets wat op bloemen moest lijken op een tafelkleed, neuriede kinderliedjes, en sinds een maand of drie herkende ze hem niet meer. Ze dacht dat hij een van de verzorgers was. Die waren overigens erg aardig.

Koss was vijftien toen zijn moeder een bewoonster van *Uitzicht* werd. Op school hadden ze Koss de laatste maanden niet vaak gezien, en toen zijn moeder eenmaal was verhuisd, ging hij er helemaal niet meer naartoe. Dat klopte niet, want er was leerplicht tot zestien jaar. Nu was hij zestien. De school had indertijd bij de gemeente gemeld dat Koss nooit meer kwam en de gemeente had een dossier aangelegd. Dat was intussen heel dik. De jongen over-

trad zestien of zeventien regels; de ambtenaar die het dossier had samengesteld aarzelde over de zeventiende.

Koss zou een voogd moeten hebben, er was iets mis met de identiteit van zijn overleden vader, het boerderijtje had geen riolering, de geiten hadden geen oornummers, er ontbrak een verklaring van de notaris over wat dan ook, de bijdrage voor de gezondheidsregistratie van geiten was niet betaald, bij het laatste bevolkingsonderzoek was kolom drie niet ingevuld, dat soort dingen. Zestien. Of zeventien.

De gemeente had zeshonderdendrie hardwerkende, plichtsgetrouwe ambtenaren in dienst, die allemaal verzot waren op dikke dossiers, zoals honden op een vette kluif. Hoe was het dan mogelijk dat er niets aan werd gedaan?

Aanvankelijk was ambtenaar Van Hoogdraven belast geweest met de zaak. Hij had besloten een bezoek te brengen aan Koss' boerderijtje, hij had het adres opgezocht op een plattegrond van de gemeente, hij had gegruwd van de hoogte en van het steile paadje dat ernaartoe leidde, en toen had hij spontaan een aanval van spit gekregen. Hij had van huis uit gebeld naar zijn veel jongere medewerker, Stan van de Woestijne, die een prima rug had, en gevraagd of die het dossier wou bekijken. Stan van de Woestijne had twee dagen aan het dossier gewerkt en was toen gestuit op regel zeventien. Die had te maken met het vigerende bestemmingsplan. Een normaal mens wil niet weten wat een vigerend bestemmingsplan is, maar Stan wou zijn baas laten zien hoe ijverig hij was. Dus zocht hij het op en kwam erachter dat het er in dit geval om ging of er op de berghelling ja of nee geiten mochten grazen. Dat betekende het einde van Stans bemoeienis met het dossier, want iemand van zijn nederige rang was niet bevoegd een mening te hebben over de kleine lettertjes van een vigerend bestemmingsplan. Het dossier had hij onder op de stapel gelegd. Zo'n haast had het niet. Zijn baas had voorlopig nog wel spit.

En toen de spit over was, kreeg Van Hoogdraven een andere afdeling te leiden, met dunnere dossiers, om zijn zwakke rug te ontzien. De overheid is heel precies in die dingen. Stan kreeg een andere baas, iemand die altijd van boven naar beneden werkte. En omdat er meer bij de stapel kwam dan er afging, bleef het dossier van Koss liggen waar het lag: onderop. Koss zelf was zich van geen kwaad bewust.

Nu het voorjaar was, ging hij er iedere dag op uit met zijn geiten, naar links of naar rechts, naar boven of naar beneden. En zo stond hij ook deze dag weer voor de keus: welke kant uit? Rechts kwam hij vaak zijn buurmeisje An Stapel tegen die met haar ouders in een soortgelijk boerderijtje woonde als het zijne, en die hun dertien geiten weidde. An was wel aardig, maar ze was pas elf, en eerlijk gezegd kon hij niet altijd zijn aandacht bij haar gebabbel houden. Naar links gaan betekende een steilere helling met minder zon, daar had hij vandaag geen zin in. Naar beneden had het risico dat hij wandelaars met een hond tegenkwam, en dat vonden zijn geiten niet zo fijn. Dat deed hij alleen als het regende. Bij de eerste drup bleef immers nagenoeg iedereen thuis. Naar boven dus maar.

Bijna op de top van de berg, aan de zuidwestkant, was een eeuwigheid geleden een luxueus huis gebouwd, een villa met op de begane grond een galerij met pilaren, op de eerste verdieping een breed balkon dat uitkeek over het dal, en opzij van het huis een kleine rotstuin met een watervalletje en het restant van een stenen dolfijn die ooit waarschijnlijk als fontein had dienstgedaan – echt een huis waar een dure architect zich op had uitgeleefd.

Maar het mooie was er al sinds lang af. De verf was gebladderd, het balkon was overwoekerd door klimplanten en in twee pilaren zaten barsten. Er kwam nooit meer iemand. Behalve Koss dan heel af en toe. Hij was ongeveer een jaar geleden ook een keer door het huis gelopen. Dat kon, want de achterdeur had halfvergaan in zijn

scharnieren gehangen. Op de aanrecht hadden een paar niet afgewassen soepkoppen gestaan en een bord, met gras dat ongestoord in de etensresten groeide. Even was hij van plan geweest ze schoon te maken, maar toen hij had vastgesteld dat er alleen nog maar een dun straaltje roestig water uit de kraan kwam, had hij ervan afgezien en besloten dat het bij hem thuis prettiger was.

Deze dag ging hij een eindje van het huis vandaan op een steen in de zon zitten, terwijl zijn geiten zich te goed deden aan het groen dat groeide in de talloze spleten en op de richels van de berghelling. In de diepte lag het stadje en stroomde de rivier. Een plaatje. Hij kon het groepje bomen onderscheiden achter het tehuis waar zijn moeder werd verzorgd. Heel in de verte, op de tegenoverliggende bergwand, zag hij de torens van Ekilibrië, de stad van de legenden en mysterieuze verhalen. Zijn blik keerde terug naar de geiten die zonder pauze van ontbijt op lunch waren overgegaan, ging langs de helling omhoog en bleef toen rusten op het huis dat nu bijna een ruïne was.

Was er iets veranderd sinds de vorige keer? Ja, er was iets veranderd. Het duurde even voor hij zich realiseerde wat. Een gordijn. De balkonkamer had grote ramen, en achter die ramen waren nu de gordijnen gesloten. Hij wist bijna zeker dat dat eerder nooit zo was geweest. Zou er iemand zijn?

Koss was geen geleerde, al had hij tot zijn vijftiende jaar onderwijs gehad. Maar door het leven in de bergen met meestal alleen zijn geiten, wist hij dat het weinig zin heeft om je dingen te zitten afvragen. Je hebt meer aan onderzoek. Dus ging hij kijken.

De achterdeur hing er nog net zo bij als de vorige keer. Of niet? Stond hij iets verder open? Misschien door de wind. Er zat een belknop op de post waaraan de achterdeur hing, maar de bel deed het niet. Koss zette een voet binnen en riep luid: 'Vollek!'

Niets te horen. Of toch? Of toch een vaag geluid boven? 'Vollek!'

Ja, hij hoorde beslist een soort gebonk. Alsof iemand met zijn hakken op de vloer stampte. Nou werd hij echt nieuwsgierig. Hij ging verder het huis in. Wat kon er gebeuren? Als er boeven waren, zouden die hem nooit kunnen grijpen. Met zijn bergklimmersbenen had hij op school met gemak alle hardloopwedstrijden gewonnen. Hij liep tot halverwege de trap en riep toen opnieuw.

‘Is daar iemand?’

Nu hoorde hij duidelijk een stem. Een zwakke stem.

‘Kom,’ zei de stem.

Het klonk geruststellend, uitnodigend. Koss liep verder naar boven en duwde voorzichtig de deur van de balkonkamer open. Het was een slaapkamer, dat wist hij van zijn eerdere speurtocht door het huis. Er stond een breed bed. Hij zag dat daar nu een oude vrouw in lag. Heel oud. Heel bleek. Ze hield een wandelstok vast waarmee ze kennelijk op de vloer had gebonkt. Haar gezicht was omlijst door een kring van grijs haar, ze had dunne, witte lippen, haar jukbeenderen staken uit, bijna alsof ze al een skelet was. Maar haar ogen straalden als sterren, misschien omdat ze een beetje vochtig waren, donkerbruine ogen die haar juist iets heel levendigs gaven.

‘Zo, jij bent het dus,’ zei ze.

Koss stond met zijn mond vol tanden.

‘Hoe heet je?’

‘Koss,’ mompelde Koss.

‘Wil je me een glas water brengen?’

Koss liep naar de wastafel. Tot zijn verrassing kwam er helder water uit de kraan. Kennelijk was er sinds zijn vorige tocht door het huis water door de leidingen gestroomd. Van het waterleidingbedrijf kon het niet zijn, het was natuurlijk afkomstig van de iets hoger stromende beek. Hij maakte een glas schoon, vulde het en gaf het de vrouw. Ze nam het aan met een magere hand.

‘Dank je,’ zei ze en nam een paar slokjes. ‘Neem een stoel.’

Koss ging zitten en zei niets.

‘Tong verloren?’ vroeg de vrouw met warme belangstelling.

Koss begon een flinke hekel aan zichzelf te krijgen. Hij vermande zich.

‘Ik ben Koss. Ik woon een paar honderd meter lager, met mijn geiten. Die ben ik aan het weiden.’

‘Aangenaam,’ zei de vrouw. ‘Ik ben Adelheid en ik ben een beetje ziek. Of om het preciezer te zeggen: ik ga binnenkort dood.’

‘Ai,’ zei Koss. ‘Moet u dan niet naar het ziekenhuis?’

‘Daar kom ik net vandaan,’ zei Adelheid. Ze lachte. ‘Vraag niet hoe ik hier ben gekomen. Een hele dag heb ik erover gedaan. Eergisteren was dat. Tien minuten klimmen, kwartier uitrusten. Mijn hemel, wat een tocht. Maar ik was wel trots toen ik hier aankwam. Ik rust nu al twee dagen uit. Dit huis is van mij, maar ik ben hier minstens twintig jaar niet geweest. Je hebt niet toevallig iets te eten bij je?’

‘Een boterham met kaas.’

‘Het lekkerste dat er is.’

Koss gaf haar de dubbele boterham met kaas die hij in zijn rugzak had. Ze scheurde de helft eraf en gaf hem de andere helft terug.

‘Dit is meer dan genoeg voor me.’

Ze begon met haar lippen kruimeltjes van de boterham te plukken.

‘U mag het best allemaal hebben, mevrouw.’

‘Zeg maar Adelheid.’

‘Bent u een freule, of een barones of zoiets?’

‘Welnee, ik heet gewoon Adelheid. Zoals jij Koss heet. Mijn vader was heel rijk maar niet van adel. Misschien vond hij dat wel jammer. In elk geval zit ik nu met die potsierlijke naam. Maar ik ben eraan gewend.’

‘Wisten ze in het ziekenhuis dat u alleen de berg op ging?’

Adelheid lachte weer, als een meisje van veertien.

‘Nee, daar wisten ze niks van. Ik ben ontsnapt. Ik had een infuus

in mijn pols, een naald met een slang eraan, die heb ik eruit getrokken. Kijk maar.' Ze liet een pleistertje op haar pols zien. 'Mijn kleren hingen in een kast. Die kon ik zo pakken. En ik kon heel makkelijk de deur naar de tuin openmaken.'

'Hebt u een briefje achtergelaten?'

'Ja, slimmerik. Dat heb ik. *Probeer niet me te vinden*, heb ik geschreven. *Ik zoek een eigen plekje om dood te gaan. Bedankt voor de goede zorgen.*'

Koss had de indruk dat Adelheid het nog wel even zou volhouden. Ze at met steeds meer smaak van de boterham. Ze richtte zich een beetje op. Haar stem werd vaster.

'Kan ik iets voor u doen?'

'Wil je dat?'

'Natuurlijk wil ik dat.'

'Je kunt twee dingen voor me doen,' zei Adelheid. 'Ten eerste zou ik willen dat je belooft aan niemand te vertellen dat ik hier ben. Ten tweede zou het fijn zijn als je wat boodschappen voor me deed. Kun je je geiten een poosje alleen laten?'

'Ik kan ze naar huis brengen, ze daar in hun omheinde weijtje opsluiten, en dan naar beneden gaan. Wat wilt u hebben?'

Adelheid rommelde in een tas die naast het bed stond, haalde er pen en papier uit, en schreef wat dingen op. Vla, brood, boter, kaas, een pakje soep. Ze stopte het papiertje in haar portemonnee en gaf die toen aan Koss.

'Komt voor mekaar,' zei Koss. 'Het eerste dat u vroeg is moeilijker. Iemand moet toch weten dat u hier bent.'

'Jij weet het nu toch?'

'Ja, maar hebt u geen man, of kinderen?'

'Nee, die heb ik niet meer. Gaat er wel eens een geit van je dood?'

'Jawel.'

'Hoe doet die dat?'

'Hij gaat weg bij de kudde, hij kruipt in een hoekje, en dan weet

ik het wel.'

'Juist,' zei Adelheid.

'Dan ga ik maar,' zei Koss. 'Voor donker ben ik terug. Hebt u hier eigenlijk wel licht?'

'Nee, goed dat je het zegt. Eergisteren en ook gisteren nog was ik zo moe dat ik al toen het donker begon te worden in slaap ben gevallen. Koop ook maar wat kaarsen en lucifers.'

'Dat doe ik.'

Het zat Koss niet lekker. Hij had zijn geiten naar huis gebracht en was naar beneden gegaan, met een leeg rugzakje. Bij de bakker was er niks aan de hand. Hij kocht wel vaker een brood. In de kaarswinkel had hij ook geen probleem. Maar toen hij bij de melkboer vla wou hebben, vroegen ze of hij gasten verwachtte. Hij mompelde zo onverstaanbaar mogelijk een halve leugen.

Moest hij niet naar de politie? Mocht je zomaar weglopen uit een ziekenhuis? Als hij het niet aan iemand vertelde, aan een instantie of zo, was hij dan medeplichtig?

Haast automatisch ging hij richting *Uitzicht*. Naar binnen ging hij niet. Voor het keurige gebouw ging hij in het gras liggen. Ergens op tweehoog was zijn moeder. Kon hij maar met haar praten. Als hij haar zou vertellen over Adelheid, zou ze waarschijnlijk vragen of dat een bloem was. Koss kon heel goed tegen eenzaamheid. Vaak was hij liever alleen dan met drukdoende anderen. Maar nu zou hij heel graag met iemand praten.

Daarbinnen, in *Uitzicht*, zaten een stuk of vijftig mensen met een kapotte computer onder hun schedeldak. Zo zag hij dat. Die mensen konden geen beslissingen voor zichzelf meer nemen. Ze konden niet bestaan zonder hulp. Wat heerlijk dat hij dat wel kon, dat de computer in zijn hoofd goed functioneerde, zelfs heel wat beter dan de apparaten op school, waar zijn klasgenoten zo graag spelletjes op deden. Ineens begreep hij Adelheid. Ze mocht dan oud

zijn en er een dag over doen om de berg op te komen, met haar hersens was niks mis. Ze kon nog prima voor zichzelf beslissen. Als hij nog eens boodschappen voor haar deed, zou hij naar winkels gaan waar hij voor zichzelf nooit kwam. Hij ging naar huis, haalde zijn slaapzak uit een kist op de vlissing, en vond ook een kleine gasfles met één pit, die zijn moeder en hij vroeger wel eens meenamen als ze een tocht van een hele dag maakten. Hij controleerde of de geiten water hadden. Daarna klom hij met boodschappen, slaapzak en gasfles verder naar boven. Hij was nog net voor donker bij het huis van Adelheid.

2 EEN EIND EN EEN BEGIN

Adelheid sliep. Ze lag op haar zij en ademde zo licht dat hij zich even afvroeg of ze nog leefde. Koss ging naar de totaal verwaarloosde keuken, zocht een pannetje en maakte dat schoon. Gelukkig was er ook hier fris water. Zeep had hij niet, hij gebruikte een oude methode: schuren met wat fijn zand. Heel effectief. Het was intussen bijna donker. Hij stak een kaars aan en haalde het pakje soep uit zijn rugzak. Hij vond ook twee kommen en twee lepels. Toen het gerecht klaar was, ging hij ermee naar boven. Hij stak nog twee kaarsen aan en kuchte. Adelheid sloeg haar ogen op.

‘Ruikt lekker,’ zei ze.

‘Ik heb soep gemaakt.’

Ze aten. De zieke met slokjes als van een vogel, Koss had zijn kom in drie minuten leeg.

‘Kun je in ’t donker de weg naar huis vinden?’

‘Ik wou blijven slapen. Ik heb een slaapzak meegebracht,’ zei Koss.

‘Als u het goed vindt.’

‘Kom eens hier.’

Ze nam zijn hand en streelde die.

‘Ik ben weggegaan uit het ziekenhuis omdat er de hele dag voor me werd beslist wat ik moest doen en laten. Heel lief hoor, ze waren allemaal heel lief. Ze hadden het beste met me voor. Ze probeerden me zo lang mogelijk in leven te houden. Ze zeiden “we” tegen me. “Hebben we lekker geslapen?” “Hebben we trek vandaag?” Dat soort dingen. Jij bent ook lief. Je wilt me niet alleen laten. Je bent een schat. Ik wil graag dat je blijft slapen, op voorwaarde dat je me niet één keer zegt wat ik moet doen en laten. Is

dat afgesproken?’

‘Goed,’ zei Koss. ‘Wilt u nog wat soep?’

‘Nee, dank je wel.’

‘Neem nog wat. Dat is goed voor u.’ Koss sloeg zijn hand voor zijn mond.

Adelheid glimlachte.

‘Sorry,’ zei Koss.

Hij ging met een brandende kaars het huis door en vond een kamertje met een bed waarop je nog kon liggen, al kreunde het bij iedere beweging. Daar legde hij zijn slaapzak op, maar het was nog te vroeg om te gaan slapen. Hij zat nog een tijd bij de zieke Adelheid, die hem uitvroeg over zijn leven. Uiteindelijk stelde hij ook de vraag die hem steeds bezighield.

‘Waarom gaat u dood?’

‘We gaan allemaal dood. Voor jou duurt dat nog lang, hopen we. Ik ben oud. Negenentachtig, om precies te zijn. Mijn lichaam is op. En ik heb ook nog kanker. Die gaat langzaam als je zo oud bent. Dat is dan weer een voordeel.’

‘Wanneer...’ Hij durfde zijn zin niet af te maken.

Ze lachte.

‘Ik denk niet dat het nog een maand duurt. Misschien een week. Of twee weken.’

‘Bent u niet bang? Ik zou bang zijn.’

‘Ik zou het zorgelijker vinden als ik *niet* doodging. Al was je soep lekker, dat moet ik zeggen. Zou je nog vijf jaar soep voor me willen maken? Kom nou. Er moet een keer een eind aan komen.’

‘Wat zou er met je gebeuren als je dood bent?’

Adelheid glimlachte. ‘Die vraag is door de eeuwen heen altijd weer gesteld. Als ik daar het antwoord op wist, zouden de mensen in de rij staan om het te horen. Maar er is nog nooit iemand weer levend geworden die het kon vertellen.’

‘Wat denkt u?’ vroeg Koss.

‘Tja, wie zoet is krijgt lekkers, wie stout is de gard... wie braaf heeft geleefd komt in de hemel en de anderen gaan naar de hel. Zou het zo zijn?’

Koss vond dat Adelheid er maar luchtig over praatte, dus waarschijnlijk geloofde ze er niet erg in.

‘De oude Grieken dachten dat je na je dood als schim naar Hades ging, de god van het dodenrijk. Iedereen ging daarheen, het maakte niet uit of je goed of slecht was geweest. Hebben jullie op school les over de Grieken? En over andere culturen? O nee, je gaat niet naar school. Jammer hoor. Er is veel interessants te leren.’

Koss vond dat het gesprek de verkeerde kant op ging, dus zei hij snel: ‘Er zijn toch mensen die echt geloven dat je naar de hemel gaat, die het eigenlijk zeker weten? Hoe zouden ze zich die voorstellen?’

‘Ik denk dat ze zich een plek voorstellen waar ze voortdurend heel blij zijn. Uitzonderlijk blij. Zo blij als ze nog nooit zijn geweest.’ Adelheid hield op met praten. Ze keek in de vlammen van de kaarsen, die zich in haar donkere ogen weerspiegelden.

‘Waar denkt u aan?’

‘Wat voor dag is het vandaag?’

‘Woensdag.’

‘Ik bedoel, welke datum?’

‘Vijfentwintig mei.’

‘Ja, vijfentwintig mei. Een jaar geleden hoopte ik dat ik niet nog eens een vijfentwintigste mei hoefde te beleven. Nou ja, dit zal toch wel de laatste zijn.’

Koss vroeg zich af of hij kon vragen wat er zo treurig was aan die datum. Ze vertelde het uit zichzelf.

‘Al veertig jaar of zo heb ik er niet meer over gepraat. We hadden een zoon, mijn man Huibert en ik. Robert heette hij. Tweeënzestig jaar geleden, op 25 mei, is hij verdwenen, gestolen dacht de politie. Hij was drie. Mijn man was naar zijn werk. Robert speelde met

zijn autootjes in de woonkamer op het vloerkleed. Ik was even op zolder, iets aan het zoeken. De tuindeuren waren niet op slot, de voordeur wel. Iemand moet brutaalweg door de tuin zijn gekomen en onze Robert hebben meegenomen. Er is nooit meer een spoor van hem gevonden. Waarschijnlijk verkocht aan rijke, kinderloze mensen. Dat veronderstelde de politie. Ik hoor het de inspecteur nog zeggen: mensen stoppen hun sieraden en hun geld in een kluis, maar het kostbaarste dat ze hebben, hun kind, loopt onbewaakt op straat. Of in de woonkamer waar de tuindeuren niet op slot zijn. Die politie-inspecteur zit ook al weer een jaartje of dertig in Hades z'n dodenrijk, of waar dan ook. Je kunt je voorstellen hoe wanhopig we waren, mijn man en ik. Of nee, dat kun je je niet voorstellen.'

Koss wist niets te zeggen.

Adelheid haalde haar neus op.

'Weet je waarom ik dit vertel? Om te kunnen uitleggen hoe ik denk dat mensen zich de hemel voorstellen. Af en toe, die eerste twintig jaar na het verdwijnen van Robert, fantaseerde ik dat de bel zou gaan. Die politiechef zou voor de deur staan en zeggen: we hebben hem gevonden, gezond en wel. Dan zou er een golf van blijdschap door me heen gaan, zo geweldig als me nooit is overkomen. Nou, die hemel van mij bestaat uit aan één stuk door die blijdschap.' Ze lachte. Ze lachte vaak voor iemand die niet lang meer te leven heeft. En voor iemand met zo'n groot verdriet.

'Wat vreselijk,' zei Koss.

'Robert. Als hij nog leeft, is hij nu vijftenzestig. Hij heeft misschien kinderen en kleinkinderen. Hij weet niet van mijn bestaan. Hij was drie toen we elkaar voor het laatst hebben gezien. Er is altijd veel ellende in de wereld geweest. Vroeger waren er draken en tovenaars en vruchten die aan de boom ontploften. Dat heb je toch wel gehad bij geschiedenis?'

Koss knikte.

‘Koning Stach heeft die problemen opgelost indertijd. Maar de problemen van nu zijn anders. Nu doen de mensen zichzelf narigheid aan. Dingen waar we gewoon mee zouden kunnen ophouden. Je komt er nog wel achter.’

Als ze haar Robert nu zou tegenkomen, zou zij hem *ook* niet herkennen, dacht Koss. Wat een afschuwelijke gedachte. Misschien is ze hem al vaak tegengekomen. Misschien was hij haar buurman. Misschien was hij de bakker waar ze jarenlang brood heeft gekocht. ‘Is er nooit meer een spoor van hem gevonden?’

‘Nee, nooit. Kort voor ik naar het ziekenhuis moest, las ik iets wat me weer aan het denken zette. Dat is al zo dikwijls gebeurd. In het *Dagblad voor Minder en Omstreken* stond dat een gitarist een concert had gegeven op een Carosogitaar. Er stond Caroso, niet Caruso. Ik heb opgebeld naar Minder, naar de redactie van de krant. Ik heb gevraagd of het een drukfout was. Had daar niet Caruso moeten staan. Nee, nee, een Carosogitaar, de man die me te woord stond had zelf het stukje geschreven. En ook hij had al geïnformeerd of het niet een vergissing was.’

‘Waarom zette u dat aan het denken?’

‘Robert had een heel mooie stem, zo klein als hij was, en hij zong veel en graag. Daarom noemde ik hem *mijn kleine Caruso*, naar de beroemde Italiaanse zanger. Wanneer iemand vroeg hoe hij heette zei hij soms: Caroso. Als ik niet ziek was geweest, zou ik dit spoor hebben gevolgd.’

Ze deed haar ogen dicht. Koss kon zich voorstellen dat ze niet meer wakker zou worden. Misschien moest hij dat voor haar hopen.

Heel zacht zei ze: ‘Ik ben zo vaak achter zoiets aangegaan. Het liep altijd op niets uit.’

Het was of Koss zich op iets betrapte. Op een onbekend gevoel. Hij hield van iemand die hij nog maar een paar uur kende.

In de dagen die volgden, zorgde Koss voor Adelheid. Ja, zo mocht je het wel noemen. Hij deed boodschappen, hij kookte een beet-

je, en ruimde de ergste troep in het keukentje op. Hij maakte zelfs kleine wandelingen met haar door het huis en de tuin, waarbij ze hem stevig vasthield. Hij probeerde om niet te zeggen: bent u niet te moe, moet u niet gaan slapen, dat soort dingen. De oude dame vond het heerlijk op deze manier verzorgd te worden, dat meende hij te merken. Als hij enkele uren weg was geweest, om zijn geiten te laten grazen, keek ze kennelijk naar hem uit.

Na een week kwam hij zijn buurmeisje An Stapel en haar vader Gerard tegen, met hun geiten. Ze zeiden dat ze hem zo weinig zagen, het was hun opgevallen dat hij nu geregeld hoog de berg opging met zijn dieren. Stond daar zoveel gras? Zij vonden dat juist het gras richting vallei er weelderiger bij stond. Koss deed vaag, zei iets over dat de geiten zelf naar boven wilden. Hij moest er niet aan denken dat er anderen dan hij naar de vervallen villa zouden komen en Adelheid zouden storen. Want ze werd toch zwakker, dat zag hij wel. Hij vroeg zich af wat hij moest doen als ze echt ging sterven, als ze misschien veel pijn zou krijgen. Moest hij dan niet hulp gaan halen?

Hij sprak er 's avonds over met Adelheid.

'Misschien vind je het vreemd,' zei ze, 'maar ik heb genoeg aan jou. Familie heb ik niet, behalve een paar achterneven en -nichten. De meeste van mijn vrienden zijn overleden, ik heb hen overleefd. Ik wilde alleen zijn, maar met jou is beter. Vind je het vervelend om een beetje voor me te zorgen?'

'Ik vind het fijn,' zei Koss.

Wat was er nou fijn aan, vroeg hij zich af. Maar het was wel zo.

Af en toe sprak Adelheid over doodgaan.

'Sommige mensen denken dat je terugkomt als iets anders,' zei ze.

'Als een ander mens, of als een dier.'

'Reïncarnatie?' zei Koss.

'Misschien ja. Als je goed hebt geleefd, kom je terug als iets beters, iets hogers. Als je er weinig van terecht hebt gebracht, word je een

rups of zoiets, denken ze, geloof ik.'

'En als die rups dan fatsoenlijk leeft, klimt hij dan weer op tot eekhoorn, of tot vleermuis? Ik begrijp alleen niet hoe een rups goed of slecht kan leven. Kunnen dieren goed of slecht leven?'

'Dat kan ik beter aan jou vragen,' zei Adelheid. 'Jij hebt je geiten. Heb je goeie en slechte geiten?'

Koss dacht na. 'Geit nummer vijftien breekt graag uit. Heel vervelelend.'

'Heet die geit *vijftien*?'

'Ze hebben allemaal een rubberen halsband om, waar een plaatje met een nummer aan bungelt. Zo kan ik ze uit elkaar houden.'

'Kun je ze niet uit elkaar houden door hun gedrag, door hun goede of slechte gedrag?'

'Niet zo goed,' zei Koss. 'Als ze jonge geitjes hebben, dan kun je zien dat ze ook aan anderen denken. Aan hun jongen dan. Ze zijn meteen ongerust als de jonkies uit de buurt zijn. Ze willen natuurlijk dat hun uier wordt leeggedronken. Al geloof ik niet dat het alleen maar dat is. Ze likken en liefkozen hun kinderen ook. Maar als een geit doodgaat, van ouderdom of zo, dan kijken de anderen er nauwelijks naar om. Nee, ik geloof niet dat een geit goed of slecht kan leven. Maar ja...'

'Wat *maar ja*?'

'Ach, ik weet er niks van. Hoe moet ik weten wat een geit voelt? Pijn, dat voelen ze, en zoiets als vreugde, als er vers gras is, of brokken, of als de bevalling gelukt is en er één of twee jonge geitjes overeind krabbelen. Maar verder?'

'Jij houdt van je geiten,' constateerde Adelheid. 'Houden ze ook van jou?'

'Ze houden van degene die ze te eten geeft. Maar dat hindert niet. Ik geef ze graag te eten,' zei Koss. 'Ze kennen me ook. Als er iemand anders in hun buurt komt, worden ze onrustig.'

'Misschien, als je niet al te slecht hebt geleefd, kun je na je dood

beschermengel worden,' mijmerde Adelheid. 'Dat heeft me altijd leuk geleken. Als dat kan en als je zelf iemand mag kiezen, dan word ik jouw beschermengel.'

Ze lachten allebei.

Koss zei: 'Ik heb er nooit een gezien, niet van mij, niet van mijn moeder – van niemand.'

'Misschien zijn ze onzichtbaar. Misschien kruipen ze in een zee-meeuw, of in een poes, of in een spinnetje.'

Het leek Koss allemaal erg onwaarschijnlijk. 'De grootmoeder van mijn buurmeisje dacht dat je op de maan komt te zitten, op de kant die van de zon is afgekeerd. Daar moet het buitengewoon koud zijn. Het tegenovergestelde van de hel, zal ik maar zeggen.'

'Onzin,' vond Adelheid.

'Meer onzin dan alle andere mogelijkheden?'

'Er is een rangorde in onzin,' zei Adelheid. 'Net als een rangorde in moeheid. Op dat gebied heb ik bijna de top bereikt, dus ik ga nu slapen.'

De volgende dag wilde ze haar bed helemaal niet uit en ze wilde ook niets eten.

'Geen zin om het mee te slepen naar god Hades of naar de achterkant van de maan,' zei ze. 'Ik moet je nog iets zeggen, Koss. Kom eens bij me zitten.' Zelf hees ze zich wat rechterop tegen de kussens.

'Ik bezit veel geld. Ik heb een testament. Beneden, in de stad, heb ik een huis, Bergbeeklaan 37. Dat huis laat ik na aan mijn achterneef Huib en zijn vrouw Eefje. Maar al het geld gaat naar goede doelen. Vooral naar organisaties die opkomen voor het milieu en voor vluchtelingen. Ik heb erover gedacht om alles aan jou na te laten, met de opdracht er goeie dingen mee te doen. Je zou dan heel rijk zijn. Maar ik geloof niet dat het goed is om heel rijk te

zijn, zeker niet als je jong bent.’

Ze was moe van het praten en zweeg zeker twee minuten.

‘Als je rijk bent is het gevaar te groot dat je ophoudt met zoeken.’

‘Zoeken naar wat?’ vroeg Koss.

‘Dat doet er niet veel toe. Je vindt toch niet wat je zoekt. Je vindt iets anders. Een kind dat op het strand zijn schepje kwijt is, gaat op zoek. Misschien vindt hij niet het schepje, maar een bijzondere schelp. Een fabrikant zoekt klanten voor de camera’s die hij maakt, en hij vindt klanten voor een zakcomputer. Een jongen zoekt een baan en hij vindt een vriend. Het gaat meer om het zoeken dan om het vinden.’

‘Wat hebt u gezocht?’

Ze keek hem even recht in zijn ogen.

‘Stom van me. Robert natuurlijk.’

‘Nadat de politie het had opgegeven, heb ik een vermogen uitgegeven aan detectives. Ook zij hebben hem niet gevonden. Als ik nog de kracht had zou ik nu gaan uitzoeken waar Carosogitaren vandaan komen. Weer zonder dat het iets oplevert, waarschijnlijk. Soms denk ik dat mijn man en ik zelf beter hadden moeten zoeken. We wisten niet hoe. En misschien waren we te rijk.’

Opnieuw zweeg ze enkele minuten.

‘Als ik dood ben, moet je naar de Bergbeeklaan 37 gaan. Wil je dat doen? Daar woont in een tuinmanshuisje op het terrein onze vroegere huisknecht. Hij is nu ook oud. Vraag hem het adres van mijn notaris, want ik ben het vergeten. Vertel de notaris dat je me diezelfde dag hierboven hebt gevonden. Hij weet wat hij moet doen. Het geld dat ik bij me heb, is voor jou. Het zit in deze envelop, ongeveer drieduizend dukator. Er zit een briefje bij waarop staat dat ik je het geld heb gegeven, voor het geval de notaris en de politie vragen gaan stellen. Van het geld kun je een poosje leven. Je kunt ermee op zoek gaan.’

‘Wat ga ik zoeken?’

‘Dat doet er niet toe. Jij bent jong en je moet niet op deze berg blijven zitten met je geiten, hoe dierbaar ze je ook zijn. Je moeder heeft niks aan je, zij wordt goed verzorgd, begrijp ik.’

‘Zal ik Robert gaan zoeken?’ vroeg Koss.

‘Dat zou je kunnen doen.’ Ze knikte hem liefdevol toe. ‘Ja, ga bijvoorbeeld zoeken naar Robert. Je zult hem niet vinden, neem ik aan, maar je vindt iets anders. Ik heb trouwens nog iets voor je. Een medaillon. Geef me mijn tas eens.’

Koss gaf haar de tas.

Ze haalde er een zilveren medaillon uit en knipte het open. In beide helften zat een foto. Eén van haarzelf. En een van haar zoontje Robert, een peuter met krullen en vrolijke ogen. En ook een haarlok zat er in het medaillon.

‘Haar van mij,’ zei ze. ‘Daar kunnen ze vast mijn DNA mee bepalen. Je weet maar nooit.’

Koss zag hoe uitgeput ze was van het lange praten.

‘Als ik verpleger was in een ziekenhuis, zou ik nu zeggen dat het tijd is om een poosje te gaan slapen,’ zei hij. ‘Maar dat ben ik niet, dus ik zeg niks.’

Ze glimlachte. ‘Geef me je hand,’ zei ze. Ze drukte er een kus op.

De volgende morgen was ze dood.

Koss had liggen woelen in zijn slaapzak, hij was om een uur of drie nog even op zijn tenen naar haar bed geslopen. Ze had er rustig bij gelegen en flauwtjes geademd. Nu, om halfzeven ’s morgens, zag hij meteen dat het voorbij was. Aan een geit zag hij het ook direct als het leven was geweken, maar wat een verschil. Een dode geit was als een levende geit die zijn poten had gestrekt en niet meer bewoog. In het lichaam van Adelheid was een leegte gekomen, haar geest was weg. Hij zag soms een overlijdensbericht in de krant, waar dan van de dode stond: *moeder is thuis*. Vonden de nabestaanden dat dan nog *moeder*? Hij vond het fragiele restje dat